

РОЗДІЛ 8

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ВНУТРІГОСПОДАРСЬКОЇ ОЦІНКИ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК

8.1. Загальні положення внутрігосподарської оцінки земель

Загалом земельно-оціночний процес здійснюється за такою схемою:

- районування території;
- агровиробниче групування ґрунтів;
- збір та обробка даних про використання земель;
- складання шкал оцінки земель;
- міжгосподарська оцінка земель;
- внутрігосподарська оцінка земель.
- оцінка земель району і на вищих адміністративних рівнях.

Для врахування індивідуальних характеристик кожної земельної ділянки у складі економічної оцінки земель виділяють внутрігосподарську оцінку земель. Вона є логічним завершенням міжгосподарської оцінки земель, завданням якої є визначення оціночних показників окремих агровиробничих груп ґрунтів та окремих сільськогосподарських підприємств, служить об'єктивною основою для вдосконалення управління сільськогосподарським виробництвом і використовується в техніко-економічних обґрунтуваннях землевпорядних заходів уточнення спеціалізації, виборі типів сівозмін, їх розміщення тощо.

Завданням внутрігосподарської оцінки земель є врахування таких особливостей, які зв'язані з відмінностями конкретних робочих ділянок полів сівозмін у глибині гумусового горизонту, запасах гумусу, кислотності, а також низкою просторових характеристик (кут схилу, довжина гону тощо).

Внутрігосподарська оцінка земель є складовою частиною робіт з оцінки земель.

Внутрігосподарська оцінка земель передбачає одержання необхідних і достовірних даних про продуктивні і технологічні властивості землі, які характеризують її як основний засіб виробництва в сільському господарстві.

Об'єктом внутрігосподарської оцінки земель є окремі земельні ділянки, робочі ділянки, поля сівозмін.

Зміст внутрігосподарської оцінки земель визначається роллю, яку вона відіграє у сільському господарстві: як засіб праці, як предмет праці і як засіб виробництва.

Показники внутрігосподарської оцінки земель розраховують попередньо за ділянками (контурами), а потім з урахуванням організації використання земель як середньозважені величини за сівозінами, виробничими підрозділами і господарством загалом.

Вихідною базою для внутрігосподарської оцінки земель є шкали бонітування ґрунтів та економічної оцінки за урожайністю, базисні дані (середні в земельно-оціночному районі) про урожайність культур і затрати на їх вирощування; матеріали великомасштабних спеціальних обстежень, технологічні карти та ін.

Внутрігосподарську оцінку земельних ділянок, як і міжгосподарську оцінку виконують також у **двох аспектах**:

1. Загальна оцінка ріллі, сіножатей і пасовищ.
2. Часткова оцінка ріллі за ефективністю вирощування основних сільськогосподарських культур, а саме: всього зернових без кукурудзи, кукурудза на зерно, цукровий буряк, картопля, льон, всього кормових культур.

Як загальна, так і часткова оцінки земель представлені трьома оціночними показниками.

1. **Продуктивність земель** за окремими угіддями, яка розрахована за виходом валової продукції рослинництва з одного гектара в кадастрових цінах за загальної оцінки земель або за врожайністю відповідних сільськогосподарських культур – за часткової оцінки.

2. **Окупність затрат** – вартість валової продукції в кадастрових цінах або кількість її в натуральному виразі в розрахунку на 100 грн затрат.

3. **Диференціальний дохід** – частина чистого доходу, що виражає вартість додаткового продукту на відносно кращих і середніх землях.

Показники оцінки земель взаємозв'язані і кожен має відповідне функціональне призначення.

Показник продуктивності – валова продукція (ВП) або врожайність ($У$) – залежно від якості земель, індивідуальних характеристик ділянок, інтенсивності землеробства відображає рівень виробництва рослинницької продукції.

Окупність затрат (ОЗ) характеризує продуктивність праці в землеробстві. На відміну від валової продукції вона показує різницю якості земель за різних затрат у регіональних умовах за однакового способу їх використання. Показники окупності затрат у межах одного земельно-оціночного району завжди є вищими на відносно кращих землях і нижчими – на гірших.

Окупність затрат (ОЗ) визначається як співвідношення валової продукції (ВП) або врожайності ($У$) до затрат ($З$).

$$ОЗ=ВП/З;$$

$$ОЗ=У/З.$$

Окупність затрат визначається в гривнях на 100 грн затрат або в центнерах на 100 грн затрат.

Диференціальний дохід (ДД) є матеріальною основою диференціальної ренти І ІІ. Він показує економічну ефективність використання земель з одночасним врахуванням якості і рівня землеробства. Диференціальний дохід порівняний на всіх землях, у будь-яких умовах виробництва. Він утворюється на основі додаткового доходу землеробства на кращих і середніх землях порівняно з відносно гіршими землями. Внаслідок вищої продуктивності землеробської праці він становить собою частину чистого доходу, що перевищує ту його частину, яка необхідна для забезпечення розширеного відтворення.

Диференціальний дохід визначають за формулою:

$$ДД = ВП - 1,35 \times З.$$

8.2. Визначення урожайності основних сільськогосподарських культур у розрізі земельних ділянок

Урожайність основних сільськогосподарських культур, які вирощують в земельно-оціночному районі, де розміщується господарство, є одним з основних показників часткової економічної оцінки ґрунту. Таку саму характеристику дають кінцеві матеріали бонітування ґрунтів. Якщо ці матеріали, порівняти то вони прямо пропорційні, оскільки бонітування є основою економічної оцінки земель. Цю закономірність використовують для проведення внутрігосподарської оцінки земель.

Розрахунки доцільно вести з введенням поправних коефіцієнтів.

Якщо фактичним даним робочої ділянки середнього значення в агровиробничій групі ґрунтів присвоїти індекс 1, а тим, які фактично характеризують робочу ділянку, – індекс 2, то поправний коефіцієнт (К) можна розрахувати за формулою:

$$K = \frac{\frac{H_{z12}}{ЦБН_{z1}} \times ДН_{z1} + \frac{H_{e2}}{ЦБН_e} \times ДН_e + \frac{\Gamma_{\phi 2}}{ЦБГ_{\phi}} \times ДГ\Phi}{\frac{H_{z11}}{ЦБН_{z1}} \times ДН_{z1} + \frac{H_{e1}}{ЦБН_e} \times ДН_e + \frac{\Gamma_{\phi 1}}{ЦБГ_{\phi}} \times ДГ\Phi}} \times \frac{KpH2}{KpH1}.$$

де Нг_л – глибина гумусового горизонту, см;

Нв_г – вміст гумусу, %;

Г_ф – фізична глибина, %;

ЦБг_л, ЦБв_г, ЦБг_ф – ціна бала відповідно за глибиною гумусового горизонту: вміст гумусу, фізичної глини;

ДНгЛ, ДНв, ДГгф – коефіцієнти детермінації (дольового впливу) показників глибини гумусового горизонту, вміст гумусу, фізичної глини (табл. 2.1);

КрН – коефіцієнт впливу кислотності (табл. 2.2);

КК – коефіцієнт впливу інших показників (засоленість, солонцюватість, оглеєність, скелетність).

Цей коефіцієнт є основою для розрахунків балів внутрігосподарської часткової оцінки земель за урожайністю сільськогосподарських культур. У формулі застосовують коефіцієнти впливу ґрунтових чинників на створення урожаю та коефіцієнти поправок закисленості ґрунтів. Поправний коефіцієнт можна визначити зі співвідношення бала бонітету робочої ділянки до середнього бала бонітету в агровиробничій групі ґрунтів. Перемноживши середній в агрогрупі бал бонітету на поправний коефіцієнт, отримаємо бал бонітету робочої ділянки. Якщо замість балів бонітету взяти показники за врожайністю, вартістю валової продукції, то отримаємо значення показників внутрігосподарської оцінки за робочими ділянками.

Розрахунки проводять за формулами:

$$Бвпд = Б\text{ впш} \cdot К;$$

$$ВПд = ВПш \cdot К,$$

де Бвпд і Бвпш – відповідно бал за врожайністю робочої ділянки та середній бал агрогрупи;

ВПд і ВПш – врожайність сільськогосподарських культур часткової оцінки земель відповідної робочої ділянки та середня за агрогрупами ґрунтів.

8.3. Визначення характеристики земельних ділянок за технологічними умовами

На показники внутрігосподарської оцінки земель впливає низка просторових та інших характеристик, які мають індивідуальні значення для кожної робочої ділянки і не могли бути враховані під час міжгосподарської оцінки земель. Умовно їх можна розділити на чотири групи, виходячи із методики їх отримання: технологічні коефіцієнти; питомий опір ґрунту, віддаленість від виробничого центру; зміна врожайності.

Найскладнішим є розрахунок технологічного коефіцієнта. Він враховує довжину гону, зрізаність перешкодами, складність конфігурації, кам'янистість, кут схилу робочої ділянки, висоту над рівнем моря. За кожним із цих показників визначається відповідний коефіцієнт, добуток яких дає загальний технологічний коефіцієнт.

Довжину робочого гону ділянок правильної конфігурації (L роб.) визначають графічним способом, а для ділянок складної конфігурації – за формулою:

$$L_{\text{роб}} = \frac{P}{V_{\text{ум}}},$$

де P – площа робочої ділянки, м²

V_{ум} – умовна ширина ділянки, м.

Умовну ширину для полів складної конфігурації визначають за формулою:

$$V_{\text{ум}} = \frac{3H + c + d}{5},$$

де H – найбільша висота фігури ділянки, яка перпендикулярна напрямку обробітку, м;

c і d – довжини скошених сторін, на яких проходить розвертаються агрегати, м.

Для ділянок трикутної форми умовну ширину визначають за формулою:

$$V_{\text{ум}} = \frac{H + c + d}{3}.$$

Для визначення коефіцієнта, який враховує довжину робочого гону робочих ділянок використовують дані довідкових таблиць.

Робочі ділянки бувають неоднорідні за своїм складом. На них можуть бути кущі, стовпи, лінії зв'язку та електропередач, вимочки тощо, які займають відповідну площу. Ці перешкоди заважають проведенню робіт на робочій ділянці і відповідно впливають на їх оцінку.

Ступінь зрізаності перешкодами (Сзр) виражається у відсотках і визначається за формулою:

$$Сзр = P_{\text{пр}} / P \cdot 100,$$

де P_{пр} – сумарна площа, яка зайнята перешкодами, га;

P – загальна площа робочої ділянки, включаючи площу зайняту перешкодами.

Конфігурація робочої ділянки має істотний вплив на характер технологічних умов виконання сільськогосподарських робіт. За складністю конфігурації робочі ділянки поділяють на п'ять груп.

До першої групи належать ділянки, які мають форму квадрата, прямокутника чи близьку до них форму.

До другої групи входять ділянки, які мають рівні сторони без випуклості чи вгнутості, найменший кут між суміжними сторонами становить понад 27°. До цієї групи належать ділянки, які мають форму еліпса і півеліпса з відношенням більшої осі (півосі для півеліпса) до малої менше ніж 2:1.

Коефіцієнти обліку перешкод визначають за даними довідкових таблиць.

Третя група ділянок має форму, аналогічну другій, але найменший кут між суміжними сторонами менше 27° , а для ділянок еліпсоподібної форми співвідношення осей більше ніж 2:2. До цієї групи належать і ділянки, які мають як прямі, так і скошені сторони випукло-увігнутої форми, які, зазвичай, обробляються вздовж однієї із прямих сторін. При цьому має бути виконана умова:

$$(B + B_{\text{сер}})/B = 1,1 \dots 1,5,$$

де B – ширина ділянки правильної конфігурації, яка рівновелика цій ділянці складної конфігурації, m ; $B_{\text{сер}}$ – середня ширина ділянки, яка обробляється під час руху агрегату за криволінійним контуром, m .

До четвертої групи належать ділянки випукло-увігнутої форми, для яких середнє значення відношень найбільших розмірів до найменших за довжиною і шириною знаходяться в межах 1,1 – 1,8. До цієї групи також належать ділянки, які мають форму стрічки і ділянки зі скошеними сторонами випукло-увігнутої форми у вигляді прямої, для яких співвідношення:

$$(B + B_{\text{сер}})/B \geq 1,5.$$

Такі ділянки обробляють, зазвичай, вздовж однієї з прямих сторін.

П'ята група охоплює ділянки випукло-увігнутої форми, для яких середнє значення співвідношення найбільших розмірів до найменших за довжиною та шириною перевищує 1:8. Ділянки п'ятої групи контурів мають не менше трьох випуклостей (увігнутостей).

Виходячи із груп складності та довжин гону визначають відповідний коефіцієнт складності конфігурації в довідкових таблицях.

Кам'янистість в технологічному коефіцієнті враховується, виходячи із наявності каміння у шарі ґрунту 0 – 25 см. Дані про це отримують із матеріалів ґрунтових обстежень і виражають коефіцієнтом за кам'янистість, визначеним за довідковими таблицями.

Рельєф у внутрігосподарській оцінці враховують через визначення робочого ухилу ділянки (i), вираженого у відсотках. Для простих односхилових ділянок його знаходять за формулою:

$$i = \frac{\sum h \times 100}{\sum l},$$

де $\sum h$ – сума перевищень між кінцями двох паралельних сторін поля, в напрямку яких проводять основні польові роботи, m ;

$\sum l$ – сума довжини паралельних сторін у напрямку обробітку поля.

Для ділянок і полів зі складним рельєфом і конфігурацією, щоб визначити робочий схил, застосовують палетку з паралельни-

ми лініями. Залежно від площі ділянок однойменної градації схилу визначають середньозважений робочий ухил ділянки.

Для переведення розміру кута схилу, вираженого в градусах, у відсотки і навпаки застосовують формулу:

$$i \% = 1,75^\circ.$$

Середній схил ділянки також можна визначити за формулою:

$$i = \frac{D \times H}{0,1P},$$

де D – довжина всіх горизонталей, які є на ділянці, км;

H – висота перерізу рельєфу, м;

P – площа ділянки, га.

Виходячи зі схилу ділянки, визначають його клас і коефіцієнт за довідковими таблицями.

Висота над рівнем моря також має вплив на якість земель і виражається коефіцієнтом, який визначають за довідковими таблицями.

На основі всієї сукупності показників технологічних характеристик визначають загальні технологічні коефіцієнти ділянки (K_T) за формулою:

$$K_T = K_d * K_z * K_{ск} * K_k * K_r * K_m,$$

де K_d – коефіцієнт за довжину гону;

K_z – коефіцієнт за зрізаність перешкодами;

$K_{ск}$ – коефіцієнт за складність конфігурації;

K_k – коефіцієнт за кам'янистість;

K_r – коефіцієнт за крутизну схилу;

K_m – коефіцієнт за висоту над рівнем моря.

8.4. Часткова оцінка земель за окупністю затрат і диференціальним доходом

Внутрігосподарська оцінка земель, крім визначення урожайності основних сільськогосподарських культур, потребує додаткових розрахунків з окупності затрат і диференціального доходу. Для розрахунку цих показників потрібно додатково отримати значення затрат у розрізі агровиробничих груп ґрунтів. Для врахування особливостей конкретних ділянок потрібно ввести поправки за технологічні умови (контурність, зрізаність перешкодами, складність конфігурації, кам'янистість, рельєф), вплив питомого опору ґрунту, транспортні затрати та зміну урожайності робочої ділянки порівняно з урожайністю агровиробничої групи ґрунтів.

Введення зазначених поправок має враховувати види виконуваних робіт, а відповідно й затрати на їх виконання, які диференціюються таким чином:

затрати на орні польові роботи (Зор);
 затрати на неорні польові роботи (Зн);
 затрати на збиральні польові роботи (Ззб);
 затрати на транспортні роботи (Зтр);
 затрати на непольові роботи та інші затрати (Зін).

Виходячи зі змісту цих робіт, загальні затрати на вирощування сільськогосподарської культури (Ззаг) становлять:

$$\text{Ззаг} = \text{Зор} * \text{Кт} * \text{Кпо} + \text{Зн} * \text{Кт} + \text{Ззб} * \text{Ку} * \text{Кт} + \text{Зтр} * \text{Ктр} + \text{Зін},$$

де Кт – загальний коефіцієнт поправок за технологічні умови;

Кпо – коефіцієнт поправок за питомий опір ґрунту;

Ку – коефіцієнт поправки за зміну урожайності;

Ктр – коефіцієнт поправок за транспортні затрати.

Оскільки затрат на вирощування культур за видами робіт немає, їх потрібно визначити, користуючись коефіцієнтами співвідношень, за довідковими таблицями.

У розрахунках затратах для коренебульбоплодів за наведеною формулою у затратах на збирально-польові роботи враховують коефіцієнт впливу питомого опору ґрунту.

Коефіцієнт поправки за технологічні умови (Кт) визначають за формулою:

$$K_t = \frac{K_{td}}{K_{tk}},$$

де Ктд – коефіцієнт технологічних умов ділянки;

Ктк – коефіцієнт технологічних умов у середньому в земельно-оціночному районі (господарстві).

Аналогічно визначають коефіцієнт поправки за питомий опір ґрунту (Кпо):

$$K_{po} = \frac{K_{od}}{K_{pok}},$$

де Код – коефіцієнт питомого опору ділянки,

Кпок – коефіцієнт питомого опору в середньому в земельно-оціночному районі (або господарстві).

Якщо на ділянці є різні за механічним складом ґрунти, визначають середньозважений коефіцієнт опору.

Коефіцієнт поправки за зміну врожайності сільськогосподарських культур (Ку) визначають як співвідношення урожайності, одержаної на ділянці, до її значення в земельно-оціночному районі (господарстві) за формулою:

$$K_y = \frac{y_d}{y_k} = \frac{b_d}{b_k},$$

де Уд, Бд – відповідно розрахункова врожайність і бал за врожайністю сільськогосподарських культур робочої ділянки;

Ук, Бк – відповідно середня урожайність і бал оцінки за уро-

жайністю сільськогосподарських культур земельно-оціночного району (господарства).

Коефіцієнт поправки за транспортні затрати (Ктр) визначають за формулою:

$$K_{тр} = \frac{B_d}{B_p},$$

де B_d – віддаль від робочої ділянки до виробничого центру;

B_p – середня віддаль до виробничого центру в земельно-оціночному районі (або господарстві).

Якщо в господарствах земельно-оціночного району дорожня мережа добре розвинена, є значний відсоток доріг із твердим покриттям, то потрібно розраховувати так звану еквівалентну віддаленість від виробничого центру, яка відображає співвідношення затрат на перевезення вантажів дорогами різної якості. За еталон прийнято асфальтно-бетонні і бетонні дороги. Коефіцієнти переведення віддалей перевезення вантажів дорогами становитимуть для:

асфальтно-бетонних та бетонних – 1,0;

гравійних, брукових – 1,2;

поліпшених ґрунтових – 1,5;

природних ґрунтових доріг – 1,8,

Коефіцієнт віддалі від центра ділянки до дороги приймається 2,5. Отже, еквівалентна віддаль дорівнюватиме сумі добутків довжини дороги певного покриття на відповідний коефіцієнт, розділений на загальну віддаль.

Для більшості земельно-оціночних районів дорожня мережа приблизно однорідна, тому еквівалентну віддаль розраховувати немає потреби, достатньо загальної віддалі.

Визначивши обсяг затрат на внутрігосподарську оцінку земель за робочими ділянками, приступають до розрахунку показників окупності затрат (ОЗ, ц на 100 грн затрат) і диференціального доходу (ДД, грн/га) за загальновідомими формулами:

$$OЗ = ВП/3; \quad ДД = ВП * Ц_k - 1,35 \times 3,$$

де ВП – урожайність культури на робочій ділянці, ц/га;

3 – загальні затрати на вирощування сільськогосподарської культури на ділянці, грн/га ;

C_k – кадастрова ціна сільськогосподарської продукції культури, грн.

Для визначення балів оцінки робочої ділянки за окупністю затрат (ОЗ), диференціальним доходом (ДД) потрібно отримані значення поділити на ціни балів відповідно за окупністю затрат (ЦБОЗ) і диференціальним доходом (ЦБДД) :

$$B_{OЗd} = OЗ/Ц_{BOЗ}; \quad B_{DDd} = ДД/Ц_{БДД}.$$

8.5. Визначення показників загальної внутрігосподарської економічної оцінки земель у розрізі земельних ділянок

Матеріали часткової економічної оцінки земель містять дані оцінки основних сільськогосподарських культур: зернових без кукурудзи, кукурудзи на зерно, цукрового буряку, льону, картоплі, кормових та інших культур. Ці дані придатні для вирішення низки питань, пов'язаних із просторовим розміщенням посівів сільськогосподарських культур і розрахунком економічної ефективності їх вирощування. У багатьох випадках є потреба мати узагальнені дані щодо всіх культур. Це забезпечують проведенням загальної внутрігосподарської економічної оцінки земель.

Розрахунок показників загальної внутрігосподарської оцінки земель i -ї робочої ділянки з вартістю валової продукції (ВПз), окупністю затрат (ОЗ) і диференціальним доходом (ДД) проводять відповідно за формулами:

$$ВПз = \sum_1^{ij} U_{ij} \times C_j \times P_j,$$

$$Зз = \sum_1^{ij} Z_j \times P_j,$$

де U_{ij} – урожайність j -ї сільськогосподарської культури на i -й робочій ділянці, ц/га;

C_j – кадастрова ціна j -ї культури;

P_j – питома вага посіву j -ї культури;

$Zз$ – загальні затрати на виробництво валової продукції всіх вирощуваних культур на i -й робочій ділянці;

Z_j – затрати на вирощування j -ї сільськогосподарської культури на i -й робочій ділянці.

Вартість валової продукції і затрати на її виробництво є базовими показниками для розрахунку окупності затрат і диференціального доходу, які визначаються за формулами:

$$ОЗ = ВПз / Зз;$$

$$ДД = ВПз - 1,35 Зз.$$

8.6. Оформлення матеріалів внутрігосподарської оцінки земель

Результати внутрігосподарської оцінки земель відображають у відомостях і на планово-картографічному матеріалі. При цьому окремі відомості складають під час загальної і часткової оцінок земель. Кількість відомостей часткових оцінок залежить від кількості сільськогосподарських культур, за якими їх проводять. У відомостях щодо кожної первинної одиниці вказують: шифр групи ґрунтів, яку

оцінюють, їх площу; бали оцінки за вартістю валової продукції або урожайністю культур і окупністю затрат відповідно до затверджених шкал; довжину гону окремо оброблюваних ділянок та їх конфігурацію; значення поправних коефіцієнтів, на основі яких визначають уточнені бали оцінки земель. Для одержання підсумкових даних обчислюють середньозважені бали оцінки земель (Бсз): на ріллі – за полями сівозмін і сівозмінними масивами; на землях, зайнятих багаторічними насадженнями, – за кварталами, видами, сортами і породами насаджень; на сінокосах – за полями сінокосозмін; на пасовищах – за гуртовими, й отарними ділянками за формулою:

$$Бсз = \frac{\sum PiBi}{\sum Pi} ,$$

де P_i – площа оцінюваної групи ґрунтів поля сівозміни або сівозмінного масиву, га;

B_i – бал оцінки групи ґрунтів поля сівозміни, сівозмінного масиву.

За аналогічною формулою можна визначити середньозважені показники оцінки окремих угідь і всіх сільськогосподарських угідь підприємства.

Для наочності, доступності і зручності користування в практичній діяльності дані внутрігосподарської оцінки земель відображають на плані оцінки земель. Спеціальним навантаженням плану оцінки земель будуть оцінювані групи ґрунтів, їх шифри, площі, показники загальної і часткових оцінок земель. У практиці земельного кадастру склалося два підходи до відображення даних внутрігосподарської оцінки земель на планово-картографічному матеріалі. Перший, коли на плані подаються показники кожної оцінюваної групи ґрунтів у цифровому вигляді, і другий, коли оцінка груп ґрунтів показується способом якісного, локалізованого фону або штрихуванням у вигляді інтегральних груп цифрових значень. Виходячи із теоретичних положень земельного кадастру, кожної його складової частини, зокрема й оцінки земель, має бути забезпечена необхідна точність і повнота даних, оскільки інформація про оцінку земель представлена з точністю до цілих бала, то на плані внутрігосподарської оцінки земель показники оцінюваних груп ґрунтів слід відображати в цифровому вигляді.

Складений таким чином план оцінки земель є вихідним планово-картографічним матеріалом для складання планів і картограм, необхідних для виконання конкретних, планово-економічних та інженерних завдань. Зокрема, показники оцінки землі можуть бути відображені на проектному плані внутрігосподарського землевпорядкування, що дає змогу одержати порівнянню оцінку якості земель за окремо оброблюваними земельними ділянками полів сі-

возмін, середньозважені показники оцінки земель за полями сівозмін, гуртовими та іншими проектними ділянками, сівозмінними і масивах землеволодіння чи землекористування. На основі плану оцінки земель можна скласти картограму масивів екологічної придатності земель для розміщення посівів сільськогосподарських культур.

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. За якою схемою проводять земельно-оціночний процес у складі державного земельного кадастру?
2. Які завдання виконують у межах внутрігосподарської оцінки?
3. Що є об'єктом і предметом внутрігосподарської оцінки земель?
4. Які показники слугують вихідною базою внутрігосподарської оцінки?
5. Перелічити показники технологічних властивостей землі.
6. Які існують способи визначення затрат ґрунтових відмін?
7. Що відображається в текстових і графічних документах для ведення внутрігосподарської оцінки земель?

ЛІТЕРАТУРА

1. Теоретичні основи державного земельного кадастру : навч. посіб. / [М.Г. Ступень, Р.Й. Гулько, О.Я. Микула та ін.]. ; за заг.ред. М.Г. Ступеня. – Львів : Новий Світ – 2000, 2003. – 336 с.
2. Володін М.О. Основи земельного кадастру : навч. посіб. / М.О. Володін. – К., 2000. – 320 с.
3. Магазинщиков Т.П. Земельний кадастр : підручник / Т.П. Магазинщиков – Львів : Світ, 1990. – 452 с.
4. Методические рекомендации по проведению внутривладельческой оценки земель и составлению картограмм массивов экологической пригодности земель для размещения сельскохозяйственных культур. – Львов, 1983.
5. Закон України «Про державний земельний кадастр» : за станом на 12 серп. 2011 р. – К. : Алерта Центр учбової літератури, 2011. – 40 с.
6. Земельний кадастр : підручник / [М.Г. Ступень, О.Я. Микула, Э.С. Лавейкіна та ін.]. : за заг. ред. М.Г. Ступеня. – Львів, 2011. – 309 с.